

УДК 811.161.2:27:246.2

ЦАР Іванна

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «РІДНА МОВА» ТА «МОВА ПОВСЯКДЕННОГО СПІЛКУВАННЯ» ЗА БЛИЗЬКОСПОРІДНЕНОГО БІЛІНГВІЗМУ (НА ПРИКЛАДІ МОЛОДІЖНОГО СЕРЕДОВИЩА М. КИЄВА)

У статті на основі аналізу результатів анкетування, проведеного серед молодих киян, схарактеризовано співвідношення понять «рідна мова» та «мова повсякденного спілкування» у мовній практиці київської молоді. З'ясовано, що мовці здебільшого називають рідною мовою українську, керуючись етнонаціональним фактором, проте у повсякденні переважно використовують російську. Білінгвізм в колах молоді стає перехідним етапом до спілкування російською мовою.

Ключові слова: рідна мова; мова повсякденного спілкування; мовна поведінка; суржик; білінгвізм; мова молоді.

Вступ. Київ як столиця постколоніальної держави віддзеркалює основні проблеми мовної ситуації в країні. В умовах білінгвального середовища мовна самоідентифікація та мовна поведінка киян варіює під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Зафіксувати ці зміни на конкретному синхронному зрізі – важливе завдання соціолінгвістики.

Постановка проблеми. Питання розуміння сутності поняття «рідна мова» в білінгвальних умовах особливо важливе, оскільки воно фігурує в різних соціологічних опитуваннях, переписах населення, і водночас досі немає його єдиного трактування. Науковці частково торкнулися проблеми розрізнення змісту понять «рідна мова» та «мова повсякденного спілкування» в двомовному середовищі, вивчаючи мовну поведінку киян на підставі даних анкетування та інтерв'ю (Т. Бурда [3], Г. Залізняк, Л. Масенко [6], С. Соколова [12] та ін.). У 2016 році в рамках міжнародного проекту було проведено фокус-групове дослідження [11, с. 27], де серед інших прозвучало питання «Як ви розумієте поняття «рідна мова»?». Респонденти-кияни не змогли дати однозначної відповіді: «*Рідна мова – це мова, якою розмовляють батьки*», «*якою навчили говорити з дитинства*», «*перша мова*», «*материнська мова*», «*мова рідної країни*», «*мова, на якій ти думаєш*». Зі зміною суспільно-політичних умов, активізацією міграційних процесів у середині країни виникає потреба нових досліджень, результати яких можна б було порівняти з уже наявними даними, а також використати для подальших наукових розвідок.

Особливо актуальним є вивчення мовних практик і преференцій молоді, адже, по-перше, молодь – наймобільніша соціогрупа, яка швидко реагує на суспільні зміни, по-друге, сучасна молодь, на відміну від своїх батьків, здебільшого виросла в умовах незалежної України, отримала українськомовну освіту і позбавлена стереотипів, пов'язаних зі статусом російської мови як «мови міжнародного спілкування». Аналіз змісту понять «рідна мова» та «мова повсякденного спілкування» у розумінні молоді дасть змогу з'ясувати внутрішні та зовнішні чинники впливу на мовну поведінку всього соціуму держави, спроектувати майбутню мовну ситуацію в країні та дати прак-

тичні рекомендації щодо мовної політики.

Мета дослідження – схарактеризувати співвідношення понять «рідна мова» та «мова повсякденного спілкування» у мовній практиці молодих киян, з'ясувати вплив родинного середовища на визначення рідної мови та вибір мови повсякденного спілкування.

Матеріали. Проаналізовано 302 анкети, в яких враховано походження, вік, освіту, спеціальність респондентів-киян віком від 16-ти до 30-ти років. Опитування проведене в лютому-березні 2017 року. Дослідження не претендує на статистичну достовірність, проте дає змогу виявити тенденції в мовній поведінці молодих киян. Для опрацювання результатів анкетування використано метод кількісного аналізу. Окремо визначено результати для всіх респондентів (зокрема й тих, хто походить з інших регіонів України, але проживає в Києві) та корінних киян. За походженням київську молодь умовно розподілили на 6 груп: **Київ, Захід, Центр, Північ, Схід, Південь** [9]. Сформували 3 вікові категорії: **16-19 рр.**, **20-24 рр.** та **25-30 рр.** Проте для порівняння за віковими параметрами використовували тільки дві перші групи, оскільки вони виявилися найчисельнішими – разом становлять 84% з усіх опитаних.

Досліджуючи мовну поведінку студентської молоді, важливо враховувати значну кількість молоді з інших областей (переважно центральних, північних і західних; сумарна кількість вихідців з цих регіонів становить майже половину опитаних – 46%), що впливає на загальну мовну ситуацію в Києві, адже некорінні кияни також формують мовний простір м. Києва і здебільшого залишаються працювати в мегаполісі після завершення навчання.

Аналіз досліджень і публікацій. У колах науковців і української громадськості досі немає однозначного трактування сутності поняття «рідна мова». Хоча одні розуміють під цим поняттям першу мову, засвоєну з дитинства, інші – мову етносу, ще інші – функціонально першу мову, проте більшість дослідників погоджується з тим, що у визначенні поняття «рідна мова» не можна оминати фактор етнонаціональної самоідентифікації особи. За словами, Я. Радевича-Винницького, у нормальних етносоціальних умовах, коли мова

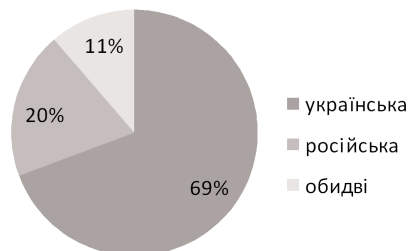
етносу збігається з мовою повсякденного спілкування, немає неоднозначного розуміння вище згаданого поняття. Натомість в неодномовних спільнотах у виразі «рідна мова» набуває значущості конотативна складова, бо «рідна мова – оберег спільноти, знаряддя і водночас символ етнічного самозбереження, національної самобутності, вмістилище колективної історичної пам'яті, засіб самоідентифікації (нерідко демонстративної, акцентиваної) членів спільноти» [10]. С. Єрмоленко слушно зауважує, що некоректно ототожнювати поняття рідної мови з мовою спілкування чи з рівнем володіння певною мовою [5]. Адже мовець може спілкуватися однією мовою внаслідок суспільно-політичних умов, але усвідомлювати свою належність до надбань іншої культури. Н. Дзюбишина-Мельник також підкреслює важливість розуміння рідної мови в руслі національно-культурного самовизначення: «Рідна мова – це мова культури, в контексті якої виховується дитина (людина). Є рідна культура – є рідна мова. Немає рідної культури – немає рідної мови, але є мова спілкування. Мова спілкування може набути статусу рідної тільки за умови, коли її носій стане ще й носієм культури, яку ця мова обслуговує» [4, с. 157]. Ф. Бацевич наголошує, що рідна мова не є виключно індивідуально психологічним явищем і не залежить тільки від суб'єктивного вибору людини, а має екзистенційний і об'єктивний характер для кожного етносу і кожної особистості [1, с. 45].

Рідна мова / мова повсякденного спілкування. Складність трактування поняття «рідна мова» вплинула й на те, як його розуміють молоді кияни. У багатьох опитаних виникали труднощі саме з цим питанням. Проводячи анкетування, ми не орієнтували молодь в русло того чи іншого тлумачення поняття, а наголошували, щоб респонденти вказували в графі «рідна мова» ту мову, з якою вони себе ідентифікують як з рідною. У результаті отримали такі відповіді: одні під терміном «рідна мова» розуміють мову повсякденного спілкування, інші – національну (державну) мову. 11% респондентів взагалі вважають рідною дві мови: і українську, і російську.

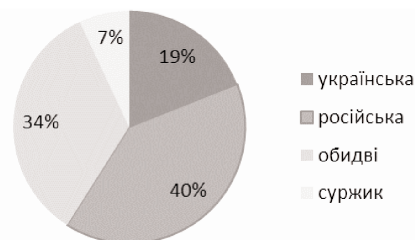
Результати анкетування показують, що рідною мовою українську називають 69% корінних киян. З них у повсякденні нею спілкуються лише 27%; 28% використовують російську, 10% – суржик. З цієї групи найбільша частка тих, хто вважає мовою повсякденної комунікації обидві мови – 35%. Натомість серед тих, для кого рідна мова – російська (19%), в повсякденні її використовують 79% з них. Українську як мову повсякденного спілкування не обрав жоден з опитаних цієї групи. Проте 17% віддають перевагу використанню обох мов, і 4% послугуються суржиком. З-поміж мовців, які назвали рідними обидві мови (11%), обом мовами спілкуються лише 38%, решта вибирають російську (54%) і суржик (8%). Українську мову у відповідях не зазначено. Ця категорія мовців виразно демонструє специфіку мовної ситуації в Києві, за якої українська мова для тих, хто позиціонує себе як білінгвів, має значною мірою декларативний статус рідної (в розумінні національної, державної), а у функціональному аспекті програє російській.

Отже, у групах мовців, які визначають своєю рідною мовою російську та обидві, винятково українська мова не є засобом повсякденного спілкування для жодного з опитаних. Водночас в обох випадках ці функції виконує переважно російська мова.

1. Рідна мова

1. Мова повсякденного спілкування

Зауважимо, що динаміка визнання української мови рідною має позитивну тенденцію. Ще 2012 року Г. Залізник у дослідженні мовної ситуації в столиці вказала на збільшення кількості молоді до 30 років, яка визначає для себе рідною мовою українську. Тоді цей показник становив більше половини киян цієї вікової категорії (51,6%) [7, с. 22]. У 2017 р., згідно з нашим дослідженням, вже 69% молодих киян вважають рідною українську.

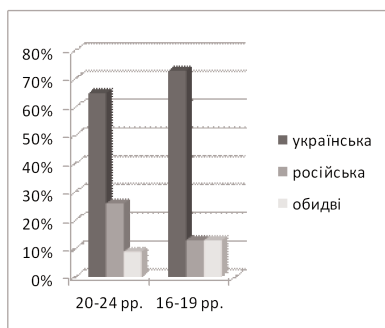
Позитивну динаміку визнання української мови рідною показує аналіз відповідей інформантів за віковим критерієм. Тоді як серед молоді віком 20-24 років українську мову називають рідною 65% киян за походженням, то у віковій категорії 16-19 років таких уже 73%. Відповідно зменшується кількість респондентів, що вважають рідною мовою російську (20-24 рр. – 26%, 16-19 рр. – 13%). Водночас зростає кількість тих, для кого рідною є обидві мови (20-24 рр. – 9%, 16-19 рр. – 13%). Ці дані підтверджують прогнози науковців, зроблені на базі всеукраїнського опитування 2013 року, які констатували збільшення кількості українців, що визнають рідними і українську, і російську мови, та поширення білінгвізму в Україні [2].

Збільшується кількість і тих, хто в повсякденні спілкується українською мовою, хоч і повільніше, ніж у випадку з рідною мовою. Так, якщо українською мовою послугуються лише 17% молоді віком 20-24 рр., то вже у віковій категорії 16-19 рр. українською розмовляє 21%. Зменшується кількість російськомовних (20-24 рр. – 44%, 16-19 рр. – 37%) та білінгвів (20-24 рр. – 35%, 16-19 рр. – 31%), однак більше стає й тих, хто використовує суржик (20-24 рр. – 4%, 16-19 рр. – 10%).

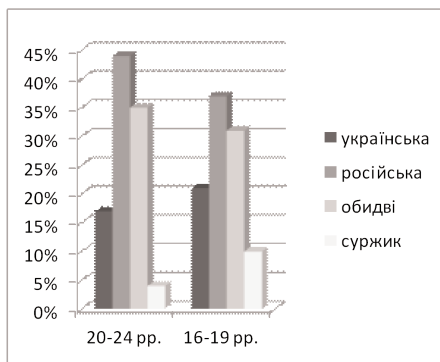
Згідно з дослідженням, проведеним 2012 року Київським міжнародним інститутом соціології у співпраці з Інститутом політичних і етнологічних досліджень НАН України, молодь

краще, ніж старше покоління, володіє українською і використовує її в комунікації. Проте це стосується здебільшого західних та центральних регіонів країни [8]. Такі відмінності залежно від віку можна пояснити тим, що все більше молоді отримує українськомовну освіту, відповідно зростає кількість тих, хто може пасивно користуватися українською. Крім того, на зміни в мовній поведінці молодих киян різних вікових груп впливають соціально-політичні процеси, що відбуваються на різних часових зрізах. Наше дослідження підтверджує поступове, хоч і незначне збільшення кількості українськомовних серед молодших респондентів.

3. Рідна мова

4. Мова повсякденного спілкування

Рідна мова батьків. Важливо простежити, як корелює рідна мова молодих киян з рідною мовою їхніх батьків. 96% киян, в яких для обох батьків рідною є українська, теж називають її рідною, решта (4%) вказують як рідні обидві мови. Однак лише 53% киян, для чіх обох батьків рідною є російська, вважають рідною мовою російську, 32% – українську і 15% – обидві. У випадку, коли для обох батьків рідною мовою є обидві, 40% їхніх дітей вважають рідною українську, 60% – обидві, а російську не назвав рідною жоден з респондентів цієї групи.

Поняття «рідна мова» нерідко ототожнюють з поняттям «материнська мова». Н. Шумарова зазначає, що навіть у випадку, коли мова матері не збігається з мовою навколишнього середовища, дитина перш за все засвоює материнську мову, і саме ця мова впливає на подальше мовне самовизначення особистості [13, с. 29]. За результатами нашого анкетування, в сім'ях, де рідна мова матері – українська, а батька – російська, 87% корінних киян називають рідною українську мову, решта – російську. Тобто у майже 90% опитаних цієї групи рідна мова збігається

з рідною мовою матері. Інша ситуація в групі респондентів, де рідна мова матері – російська, а батька – українська. У цьому випадку російську рідною називають 25% опитаних, натомість українську 67%. Але вже для 8% цієї групи рідними є обидві мови. Проте постає різкий контраст, якщо порівняти показники рідної мови залежно від мови матері з показниками повсякденного спілкування залежно від мови матері. Хоча 87% тих, в кого рідна мова матері українська, теж називають рідною українську мову, в ситуаціях повсякденного спілкування нею послуговуються лише 26% з них. Натомість 26% використовують російську, 36% – обидві і 12% – суржик. Ще більш контрастними є результати порівняння відповідей тих, в кого рідна мова матері російська. У цій групі українську називають рідною 67% опитаних, але спілкуються нею лише 6%. Більшість послуговується російською (60%), решта обома мовами (29%) і суржиком (6%).

Мова спілкування в родині. Розбіжності між рідною мовою батьків та дітей можна простежити за мовою спілкування в родині. У ситуаціях, коли для обох батьків рідною є українська, в родині нею спілкуються 53% молодих киян, 15% – російською, 17% – обома і 13% – суржиком. У випадку, якщо для обох батьків рідна мова – російська, в родинному колі її використовують 76% киян; 12% обирають обидві мови, 6% – українську і 3% – суржик. У мовно неоднорідних сім'ях, де для хоча б одного з батьків рідною є російська мова, 41% опитаних називає мовою спілкування в родині російську, така сама кількість використовує обидві мови; українською послуговується лише 13%, і 5% віддає перевагу суржику.

Показники мови спілкування в родині та мови повсякденного спілкування київської молоді не збігаються. 57% корінних киян, що в родині розмовляють українською, використовують її й для повсякденної комунікації, а вже 31% поза домом говорить обома мовами, 9% – російською. Один з опитаних (Юра, 26 р.) так прокоментував свою мовну поведінку: «Ну з батьками говорю українською, а так – російською. Ну бо дівчина російськомовна, і більшість друзів теж. Яюсь так вже звик». Водночас 80% респондентів, що в родині послуговуються російською, говорять нею і в повсякденні, 18% спілкуються обома мовами, тільки українською – жоден. Опитані, що в родинному колі розмовляють обома мовами, в повсякденні переважно теж говорять обома – 57%, однак уже 29% – російською, 11% – українською. Отже, можна констатувати збільшення кількості білінгвів та російськомовних у повсякденні порівняно з родинним середовищем. Як бачимо, кількість білінгвів зростає здебільшого за рахунок вихідців з українськомовних сімей. Водночас кількість російськомовних збільшується за рахунок білінгвів. Російськомовні ж в родині зберігають мовну стійкість і в повсякденні. Таким чином, білінгвізм стає перехідним етапом до спілкування російською.

За нашими даними, молодь, що спілкується суржиком, походить переважно з сімей, в яких для обох батьків рідною є українська мова – 77%; у 14% опитаних для батьків рідна російська; 9%

походять з мовно змішаних сімей. 60% суржикомовної молоді в родинному спілкуванні теж використовує суржик; 17% – українську мову, 11% – російську, 9% – обидві мови.

Припускаємо, що частина російськомовних респондентів вказувала рідною мовою батьків українську з огляду на те, що вона є державною мовою, а на практиці батьки використовують російську.

Враховавши регіон походження молоді, ми зауважили, що кількісні показники вибору української мови як рідної зменшуються з Заходу на Схід: 95% – Захід, 89% – Центр, 77% – Північ, 69% – Київ, 27% – Схід, 66% – Південь. Найнижчі показники зафіксовані у відповідях вихідців зі Сходу, Півдня, Півночі та Києва. Зменшення кількості тих, хто називає рідною українську відбувається за рахунок збільшення кількості тих, для кого рідна російська: 2% – Захід, 7% – Центр, 13% – Північ, 19% – Київ, 65% – Схід, 33% – Південь, а також збільшення групи мовців, для яких рідними є обидві мови: 2% – Захід, 8% – Північ, 11% – Київ, 8% – Схід. Крім того, частина вихідців з центральних та північних регіонів визначила як рідну мову суржик: 4% – Центр, 2% – Північ. Зважаючи на присутність в мовному просторі Києва не лише корінних киян, а й вихідців з інших регіонів, ми встановили такі сумарні кількісні показники за категорією «рідна мова»: 73% – українська, 18% – російська, 6% – українська і російська, 1% – суржик, 1% – інша.

Висновки. Етнонаціональний фактор у визначенні поняття «рідна мова» для київської молоді є домінуючим критерієм. Кияни розуміють державотворчу функцію української мови і демонструють свою належність до української нації. Помітна тенденція збільшення кількості мовців, що називають рідною українську. Проте у сфері повсякденного спілкування переважає російська мова. Показники вибору рідної мови та мови повсякденного спілкування варіюють залежно від регіону походження молоді.

Мова спілкування в сім'ї та поза домом тотожна здебільшого для російськомовних киян, тоді як українськомовні в повсякденні використовують обидві мови або переходять на російську. Мовці, що послуговуються суржиком, походять здебільшого з українськомовних сімей.

Список використаної літератури

1. Бацевич. Ф. Рідна мова: об'єктивність існування чи суб'єктивність вибору? [Текст] / Ф. Бацевич // Світогляд : Науково-популярний журнал. – 2008. – №2. – С. 44–47.
2. Бестерс-Дільгер Ю. Українська, російська та англійська мови у сприйнятті українців: на матеріалі всеукраїнського опитування 2013 р. / Ю. Бестерс-Дільгер // Українське мовознавство. – 2014. – Вип. 1. – С. 69–81.
3. Бурда Т. М. Мовна поведінка особистості в умовах українсько-російського білінгвізму (молодіжне середовище м. Києва) : дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Бурда Тетяна Михайлівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 2001. – 208 с.
4. Дзюбишина-Мельник Н. Поняття „рідна мова” в контексті сучасних реалій / Н. Дзюбишина-Мельник // Мовознавство: доповіді та повідомлення IV Міжнародного конгресу українців. – К., 2002. – С. 155–158.
5. Єрмоленко С. Соціолінгвістичний зміст поняття

«рідна мова» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1170.

6. Залізняк Г. Мовна ситуація Києва: день сьогоднішній та прийдешній [Текст] / Г. Залізняк, Л. Масенко. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. – 95 с.

7. Залізняк Г. Сучасна мовна політика і кияни / Г. М. Залізняк // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. – 2012. – Т. 137. – С. 20–24.

8. Кулик В. Вплив віку на мовні практики й уявлення громадян України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_64/kulyk_vplyv.pdf.

9. Мовна політика та мовна ситуація в Україні : аналіз та рекомендації / за ред. Юліане Бестерс-Дільгер. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 363 с.

10. Радевич-Винницький Я. Рідна мова у ситуації двомовності (Українські реалії) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://archive.nndiuv.org.ua/fulltext.html?id=1044>.

11. Соколова С. Регіональні особливості взаємодії мовних кодів за двомовного спілкування / С. Соколова // Українська мова. – Київ, 2017. – №3. – С. 25–39.

12. Соколова С. Типи мовної поведінки в сучасному слов'янському білінгвальному мегаполісі / С. Соколова, В. Труб, Л. Масенко, О. Данилевська, О. Руда // Українські обрії : доповіді XV Міжнародного з'їзду славістів / НАН України, Укр. ком. славістів, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – Вип. 6, ч. 1. Мовознавство. – С. 173–196.

13. Шумарова Н. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму : Монографія / Н. Шумарова. – К. : Київський державний лінгвістичний університет, 2000. – 283 с.

REFERENCES

1. Batsevych. F. *Native language: objectivity of existence or subjectivity of choice* [Ridna mova: obiektyvnist isnuvannia chy subiektyvnist vyboru?] / F. Batsevych // Svitohliad : Naukovo-populiarnyi zhurnal. – 2008. – №2. – P. 44–47.
2. Besters-Dilger Yu. *Ukrainian, Russian and English in the perception of Ukrainians: on the material of the all-Ukrainian poll of 2013* [Ukrainska, rosiiska ta anhliiska movy u spryiniatti ukraintiv: na materiali vseukrainskoho opytuvannia 2013 r.] / Yu. Besters-Dilger // Ukrainske movoznavstvo. – 2014. – Vyp. 1. – P. 69–81.
3. Burda T. M. *The linguistic behavior of a personality in the conditions of Ukrainian-Russian bilingualism (the youth Kyiv environment)* [Movna povedinka osobystosti v umovakh ukrainsko-rosiiskoi bilinhvizmu (molodizhne sere dovyshe m. Kyieva)] : dys ... kand. filol. nauk: 10.02.01 / Burda T. M. – Kyiv, 2001. – 208 p.
4. Dziubshyna-Melnyk N. *The concept of “native language” in the context of modern realities* [Poniattia „ridna mova” v konteksti suchasnykh realii] / N. Dziubshyna-Melnyk // Movoznavstvo: dopovidy ta povidomlennia IV Mizhnarodnoho konhresu ukrainistiv. – Kyiv, 2002. – P. 155–158.
5. Iermolenko S. *Sociolinguistic content of the concept of “native language”* [Sotsiolinhvistychnyi zmist poniattia «ridna mova»] / [Electronic resource]. – Access mode : http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1170.
6. Zalizniak H. *Language situation in Kyiv: the present day and the future* [Movna sytuatsiia Kyieva: den sohodnishnii ta pryideshnii] / H. Zalizniak, L. Masenko. – Kyiv, 2001. – 95 p.
7. Zalizniak H. *Modern linguistic policy and Kyiv residents* [Suchasna movna polityka i kiyani] / H. M. Zalizniak // Naukovi zapysky NaUKMA. Filolohichni nauky. – 2012. – T. 137. – P. 20–24.

8. Kulyk V. *The influence of age on Ukrainian citizens language practices and representations* [Vplyv viku na movni praktyky y uaviennia hromadian Ukrainy] / [Electronic resource]. – Access mode : http://www.ipiend.gov.ua/uploads/nz/nz_64/kulyk_plyv.pdf.

9. *Language policy and the language situation in Ukraine: analysis and recommendations* [Movna polityka ta movna sytuatsiia v Ukraini : analiz ta rekomendatsii] / ed. by Yuliane Besters-Dilger. – Kyiv, 2008. – 363 p.

10. Radevych-Vynnytski Ya. *Native language in the situation of bilingualism (Ukrainian realities)* [Ridna mova u situatsii dvomovnosti (Ukrainski realii)] [Elektronik resource]. – Access mode : <http://archive.ndiuv.org.ua/full-text.html?id=1044>.

11. Sokolova S. *Regional features of the language codes interaction in the conditions of bilingual communication* [Rehionalni osoblyvosti vzaємodii movnykh kodiv za dvomovnoho spilkuvannia] / S. Sokolova // *Ukrainska mova*. – Kyiv, 2017. – № 3. – P. 25–39.

12. Sokolova S. *Types of linguistic behavior in the modern Slavic bilingual metropolis* [Typy movnoi povedinky v suchasnomu slovianskomu bilinhvalnomu mehapolisi] / S. Sokolova, V. Trub, L. Masenko, O. Danylevska, O. Ruda // *Ukrainski obrii : dopovidi XV Mizhnarodnoho zizdu slavistiv*. – Kyiv, 2013. – Vyp. 6, ch. 1. Movoznavstvo. – P. 173–196.

13. Shumarova N. *Language competence of personality in the situation of bilingualism* [Movna kompetentsiia osobystosti v situatsii bilinhvizmu : Monohrafiia] / N. Shumarova. – Kyiv, 2000. – 283 p.

И. ЦАР

СООТНОШЕНИЕ ПОНЯТИЙ «РОДНОЙ ЯЗЫК» И «ЯЗЫК ПОВСЕДНЕВНОГО ОБЩЕНИЯ» В УСЛОВИЯХ БЛИЗКОРОДСТВЕННОГО БИЛИНГВИЗМА (НА ПРИМЕРЕ МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЕ Г. КИЕВА)

В статье на основе анализа результатов анкетирования, проведенного среди молодых киевлян, охарактеризовано соотношение понятий «родной язык» и «язык повседневного общения» в языковой практике киевской молодежи. Выяснено, что говорящие в основном называют родным языком украинский, руководствуясь этнонациональным фактором, однако в повседневной коммуникации преимущественно используют русский. Билингвизм в кругах молодежи становится переходным этапом к общению на русском языке.

Ключевые слова: родной язык; язык повседневного общения; речевое поведение; суржик; билингвизм; речь молодежи.

I. TSAR

THE CORRELATION OF THE CONCEPTS OF “NATIVE LANGUAGE” AND “LANGUAGE OF EVERYDAY COMMUNICATION” IN THE CONDITIONS OF CLOSELY RELATED BILINGUALISM (ON THE EXAMPLE OF THE KYIV YOUTH ENVIRONMENT)

In the article, based on the analysis of the results of the Kyiv young residents' questionnaire, the correlation between concepts “native language” and “language of everyday communication” in the language practice of Kyiv youth is described. It was found out that the speakers mostly call Ukrainian their native lan-

guage, being guided by the ethno-national factor, but Russian is predominant in everyday use. Bilingualism in the youth circles becomes a transitional stage for communication in Russian.

Key words: native language; the language of everyday communication; linguistic behavior; surzhyk; bilingualism; the language of youth.

I. TSAR

CORRELATION OF CONCEPTS OF “NATIVE LANGUAGE” AND “LANGUAGE OF EVERYDAY COMMUNICATION” IN CONDITIONS OF CLOSELY RELATED BILINGUALISM (CASE STUDY OF KYIV YOUTH ENVIRONMENT)

The author describes the correlation between the concepts of “native language” and “language of everyday communication” in the Kyiv youth language practice.

With the change in socio-political conditions, the intensification of migration processes in the middle of the country, there is a need for new research, the results of which could be compared with existing data, and also used for further scientific researches. The relevance of the study is determined by the need to find out the internal and external factors that influence the young people language behavior. An analysis of the content of the “native language” and “language of everyday communication” concepts in the context of youth will enable the modeling of the future language situation in the country and give some practical advice on language policy.

The complexity of interpretation of the concept of “native language” is affected by the way young people understand it. The results of the questionnaire show that 69% of native Ukrainians are calling Ukrainian their native language. However, only 27% of them speak Ukrainian in their everyday life. Ukrainian language is not an exclusive means of daily communication for any of the interviewees in groups of speakers who define Russian and both as their native languages. Therefore ethnonational factor in determining the concept of “native language” for young people in Kyiv is a dominant criterion. Kyiv youth understands the state-building function of the Ukrainian language and demonstrates its belonging to the Ukrainian nation. Indicators of the choice of mother tongue and language of everyday communication are very dependent on the region of the youth origin. Although the dynamics of the recognition of the Ukrainian language as native one has a positive tendency, Russian language dominates in everyday communication.

The language of communication in the family and out of home is the same for the most part for Russian-speaking Kyiv residents, while Ukrainian-language speakers daily use both languages or switch to Russian. It is possible to state an increase in the number of bilinguals and Russian-speakers in everyday life in comparison with the family environment. The number of bilinguals increases mainly at the expense of people from Ukrainian-speaking families. At the same time, the number of Russian-speakers increases at the expense of bilinguals. Russian-speakers in the family maintain linguistic stability in everyday life. Thus, bilingualism becomes a transitional stage to communication in Russian.

Стаття надійшла до друку 19.02.2018